Aan wie de hoofdrol?...

* * In de loop van de ontwikkelingsgang van * het krijgswezen heeft men zich op het niveau waar de beslissingen moeten worden genomen over de strategie, de tactiek en de gehele militaire organisatie, meer dan eens, ja, vrijwel doorlopend, moeten beraden over de vraag waar nu wel het zwaartepunt zou moeten worden gelegd, welke van de beschikbare middelen in dat verband als de belangrijkste moesten worden beschouwd, aan wie de hoofdrol zou moeten worden toebedeeld en bij welk deel van de organisatie in kritieke tijden het primaat zou moeten worden gelegd. Soms ging het daarbij om het kiezen van óf staatsman óf veldheer voor de uiteindelijk dominerende positie in de internationale betrekkingen, soms moest worden bepaald welk krijgsmachtdeel de hoogste prioriteit diende te krijgen, soms ging het om de rolverdeling over de wapens en dienstvakken binnen een krijgsmachtdeel, soms ook moest er een onderlinge rangvolgorde worden vastgesteld voor verschillende onderdeelstypen binnen een bepaald wapen.

Bij het beantwoorden van dergelijke vragen hebben van oudsher tal van factoren meegespeeld. Onze vaderlandse geschiedenis verhaalt, bijvoorbeeld, hoe de voornaamste plaats ten onzent veelal placht te worden toegekend aan de zeemacht, ook al waren de overwegingen in de besluitvorming zeker niet alle van rationele aard. Prioriteiten binnen de landmacht werden — en worden — niet zelden opgeëist op al even irrationele gronden: een vermeend superioriteitsgevoel van de een, traditionele „rechten" van de ander, overtrokken conclusies uit de krijgsgeschiedenis van een derde en op dubieuze toekomstige ontwikkelingen gebaseerde aanspraken van weer een ander. Elke toetsing van geldende strategieën, tactieken en organisaties in een praktijksituatie, elke oorlog, elk gewapend conflict waar ook ter wereld, heeft als regel steeds geleid tot nieuwe discussies over de kennelijk allesoverheersende, brandende vraag „Wie is de primus?". Soms had het er de schijn van of die vraag belangrijker werd geacht dan welk ander vraagstuk dan ook. Men behoeft slechts een vluchtige blik in de literatuur te werpen om te kunnen vaststellen dat het usance is dat het merendeel der schrijvers pleit voor een verlegging van de voorheen gebruikelijke accenten. De krijgsgeschiedenis en de militaire geschiedenis blijken een schier onuitputtelijke bron van argumenten te leveren voor het schragen van die pleidooien. Met name is het verhelderend, het bijna onophoudelijke stuivertje-wisselen gade te slaan tussen de infanterie en de cavalerie. Omdat juist in dit zelfde nummer twee auteurs — colonel Dodd en res. elnt Korving — zich uitspreken over het al dan niet uitgespeeld zijn van de rol van de tank op het moderne gevechtsveld, en voorts het eveneens in dit nummer gerecenseerde boek over de militaire aspecten van het Israëlisch-Arabische conflict een aantal op dat zelfde probleem betrekking hebbende passages bevat, lijkt het dienstig daarop in dit editoriaal iets dieper in te gaan.

Aangezien de mens het gedurende vele tientallen eeuwen op het gevechtsveld alleen heeft moeten opknappen, zonder omvangrijke hulpmiddelen en zonder rij- of lastdieren, ligt het voor de hand dat er weinig aanleiding kan zijn geweest voor gekrakeel over de rolverdeling in diezelfde tijd. De strijd werd gevoerd door krijgslieden die zich te voet verplaatsten naar en in het gevecht en daarbij hun bewapening en andere uitrusting meedroegen. Ook nadat zij zich waren gaan verenigen in bepaalde, meer geordende formaties, bleef de infanteristische strijdwijze hoofdzaak.
In de grijze Oudheid werd sporadisch gebruik gemaakt van het paard, hoewel in het huidige Midden-Oosten wel strijdwagens werden ingezet die met een of twee paarden waren bespannen. Toch kon men daarin bezwaarlijk een voorloper zien van de latere cavalerie die in gesloten formaties optrad om de *doorbreking* te forceren. Die ontwikkeling valt eerst waar te nemen bij de

Assyriërs, Skythen, Meden en Perzen, waar men sinds omstreeks het midden van de 7e eeuw v.C. de ruiter aan de slag ziet deelnemen.
Van een wapen dat op de doorbreking was gericht kon men weliswaar nog niet spreken, want de ruiters waren bewapend met de boog en schoten daarmee een hagelbui van pijlen af op de geconcentreerde formatie van het vijandelijke voetvolk die daardoor tot uiteenvallen moest worden gebracht. Met name de Perzen — onder Datis en Artaphrenes — wisten op die wijze grote successen te behalen tegen de trage, logge Griekse falanxen, totdat deze burgermilitie bij Marathon (490 v.C.) niet alleen in staat bleek tot standhouden tegenover de Perzische beroepsruiters, maar die zelfs in een stormloop onder de voet wist te lopen.
Weliswaar kwam daarna toch ook de Griekse ruiterij meer tot ontwikkeling, maar het duurde nog geruime tijd voor de werkelijk beslissende successen door de cavalerie konden worden behaald. Nadat Alexander de Grote zijn ruiters had geleerd na een omtrekking of doorbreking de kwetsbare rug van de vijandelijke infanterie aan te grijpen, zag hij kans in de Slag bij Arbela (eigenlijk: Gaugamela) in 331 v.C. het tactische gebruik van de cavalerie toe te spitsen op de doorbreking die hem de gehele beslissende slag deed winnen. Nadien bleef dan ook de ruiterij lange tijd het hoofdwapen. De Romeinen verlegden het zwaartepunt echter opnieuw naar de infanterie. Hun ruiterij was slechts licht, en dientengevolge nauwelijks bruikbaar in het gevecht tegen de steeds zwaarder bewapende en gepantserde krijgslieden te voet. Toen evenwel de stijgbeugel werd herontdekt en het zadel werd ingevoerd, kon de ruiter zich beter schrap zetten om zich in voorkomend geval een weg te hakken door de vijandelijke formatie, zoals in de Oudheid reeds was gedaan door de Assyriërs die al een soort stijgbeugel in gebruik hadden gehad. Nadat ook de fokkers geleidelijk waren gaan zorgen voor zwaardere en sterkere paarden, zodat zowel de ruiter als zijn rijdier van een harnas konden worden voorzien zonder hun gevechtsvaardigheid te zeer te verliezen, kon de cavalerie zich gaandeweg steeds meer ontwikkelen tot het wapen dat met zijn *stootvermogen* tot beslissende acties in staat was.

Eerst vele eeuwen later moest de cavalerie weer het veld ruimen, zowel figuurlijk als letterlijk, toen de *vuurwapens* het vermogen van de infanterie kwamen vergroten en het aantal der aldus bewapenden dat van de ruiterij verre ging overtreffen: de huurlegers bestonden voor het overgrote deel uit voetvolk en het paard behoorde tot de eigendom der betere klassen. Maar het vuurvermogen van de infanterie schakelde het stootvermogen van de cavalerie in vele gevallen even doeltreffend uit als de Engelse longbow-schutters in 1346, lang voor de invoering van bruikbare vuurwapenen, met hun toenmalige vuurkracht het stootvermogen van de bereden Franse ridderschap bij Crécy hadden tenietgedaan.

Het zou echter nog duren tot de komst van de automatische wapens, voordat de cavalerie in de vorm van de ruiters-te-paard werkelijk van het slagveld zou worden verdreven. In de Frans-Duitse Oorlog van 1870-'71 begon de hoofdrolspeler van zo lange tijd aan betekenis in te boeten, in de Eerste Wereldoorlog was er nog maar nauwelijks een onbetekenende bijrol voor hem weggelegd en vierde de infanterie andermaal een come-back, zij het dat die allesbehalve feestelijk verliep!

De Tweede Wereldoorlog gaf een herboren cavalerie te zien, in een geheel nieuwe gedaante. De ouderwetse ruiterij had voorgoed het pleit verloren, zoals de voorstanders van het paard — die in het succesvolle optreden van de Moorse eskadrons in de Spaanse Burgeroorlog nog een voorteken van een glorieuze toekomst hadden willen zien — toch wel moesten aanvaarden, na de verpletterende slagen die de tank in samenwerking met het vliegtuig toebracht aan de bereden ruiters in de Duitse veldtocht in Polen in 1939 en tijdens de gevechten in Frankrijk in 1940. Het leek er dan ook sterk op dat de moderne cavalerie in den vervolge was voorbestemd voor het spelen van de hoofdrol op het gevechtsveld. In het verdere verloop van de Tweede Wereldoorlog scheen die verwachting te worden bewaarheid. Wel bleef er van de beweeglijkheid en mede daardoor van de stootkracht van de Duitse tankeenheden niet veel over in de sneeuw en de daaropvolgende modder aan het Oostfront, maar zowel de geallieerde successen in Noord-Afrika en West-Europa als de overwinningen van het Rode Leger waren in hoge mate te danken aan het wapen dat het paard had ingeruild voor een veelvoud aan gepantserde paardekrachten.
Dat neemt evenwel niet weg, dat wel duidelijk moest worden vastgesteld dat de aarde als geheel níét bestond uit gunstig tankterrein zonder uitzondering: de oorlog in het Verre Oosten gunde

slechts sporadisch een belangrijke plaats aan het tankwapen, en de opmars van de Amerikanen door de Pacific werd goeddeels tot een succes gemaakt door de infanterie van het krijgsmachtdeel dat paarden en tanks slechts kent in een volslagen andere betekenis dan bij de landmacht.

De veranderingen in het oorlogsbeeld na de Tweede Wereldoorlog leken degenen die sceptisch bleven staan tegenover de dominante positie van de tank, in het gelijk te gaan stellen. Weliswaar paste de tank volkomen in de conceptie van de totale oorlog, waarin de kernwapenen de absolute top aan vuurkracht betekenden en waarin de gepantserde formaties de resten zouden bijeenvegen en veronzijdigen, maar níét ieder vijandelijk doel bleek een „lonend" kernwapendoel, en níét alle terreinen waarin de tegenstander zou willen opereren konden worden bestempeld als „ideaal tankterrein" in de zin van de cavaleriesuccessen uit 1939-1945. Het strijdtoneel in Korea bijvoorbeeld bood weinig kansen voor een zegevierend optreden van aanvoerders van het Rommel- of Pattontype, en voor hen die de Koreaanse situatie misschien zouden willen zien als een betreurenswaardige afwijking van een normaal patroon, werd in Vietnam wel duidelijk dat die afwijking, integendeel, alle kans had tot régel te worden. Voor de tankfanaten was het moeilijk aanvaardbaar, maar de hóófdrol scheen niet langer voor de cavalerie te zijn weggelegd!
Geen wonder dat de recente oorlogen in het Midden-Oosten in het middelpunt van de belangstelling zijn komen te staan bij een ieder die meent dat er een duidelijke scheiding dient te zijn tussen hoofd- en bijrollen. Immers, de lessen uit het verleden mogen dan al in een bepaalde richting hebben gewezen, het zoeken naar een bevestiging van die trend is zeker aan te bevelen. Of, indien die trend onwelgevallig zou zijn, misschien valt er uit de lessen van nieuwere gebeurtenissen wel een geheel andere indicatie af te lezen. En zo klampt de een zich vast aan de *tanksuccessen* van de Israëli's uit de Zesdaagse Oorlog en uit de slotfase van de Jom-Kippoeroorlog, en verheft de ander de *resultaten van de antitankwapens* uit die laatste strijd tot een soort doctrine. En de vraag bij dat alles blijft: „Wie heeft het nu bij het rechte eind, welk wapen gaat in een eventueel toekomstig conflict de hoofdrol opgedragen krijgen? En is dat dan een júíste prioriteitsbepaling?"

Zoals uit het voorgaande, uiteraard summiere, overzicht-in-vogelvlucht van de militaire ontwikkelingsgang moge blijken is het bijzonder gevaarlijk over de wenselijkheid van een bepaalde bewapening en een bepaalde tactiek te beslissen op basis van een *extrapolatie* uit de inmiddels bekende reeks van historische gebeurtenissen. Maar al te vaak heeft dat ertoe geleid dat dergelijke beslissingen de stoot gaven tot een zich *met bijzondere grondigheid voorbereiden op de afgelopen oorlog,* met het trieste resultaat dat de *komende oorlog verloren* ging. De Fransen bijvoorbeeld, overtuigd dat de infanterieaanvallen van het falanxtype, zoals de Eerste Wereldoorlog die had te zien gegeven, onherroepelijk moesten vastlopen tegen een verbeterde uitgave van de voormalige loopgraafstelsels, extrapoleerden dusdoende in een mathematische berekening naar de Maginotlinie die tegen de beweeglijke stootkracht van de herboren cavalerie geen adequaat verweer kon bieden. Een zelfde dubieuze extrapolatie valt te constateren in het kamp dergenen die de infanterie volledig willen zien omgezet in een pendant van de tankeenheden, op grond van ervaringen waarin de infanterie de doorstotende tanks niet heeft kunnen bijhouden.

Zoals reeds gezegd, in dergelijke extrapolaties schuilt een groot gevaar. En als de geschiedenis ooit bij machte is geweest ons een les te leren, moet het wel deze zijn dat de extrapolatie, hoe vernuftig en hoe gedegen ook uitgevoerd, de *kiem van toekomstige onheilen* in zich draagt.
Wanneer dan ook de vraag zou moeten worden beantwoord naar de dominerende positie van of het ene of het andere wapen, is het gewenst een andere benadering toe te passen. Het verdient alsdan aanbeveling, zich terdege rekenschap te geven van de *elementaire beginselen van het gevecht* en van de *grondbeginselen van de oorlogvoering,* die nooit iemand straffeloos heeft mogen veronachtzamen. Kort samengevat zou een dergelijke benadering zich langs de volgende lijnen kunnen ontwikkelen.

Het gevecht bestaat, naar bekend zal zijn, uit *drie elementen,* namelijk *vuur, beweging en stootkracht.* Zowel vuur als stootkracht zijn gebaat bij beweging, hetzij voor de verbetering van de vuuruitwerking, hetzij voor het in het geding brengen van het stootvermogen. Wanneer het nu gaat om het toebedelen van bepaalde taken aan enigerlei troepenorganisatie, moet worden overwogen dat de *infanterie* van oudsher én van nature is bestemd voor het leveren van *vuur* op het gevechts-

veld: de massa, en de kinetische energie, die beide nodig zijn voor het leveren van enig stootvermogen, ontbreken de „Koningin van het slagveld" geheel en al. Omdat de vurende krijgsman-te-voet een eigen vrij schootsveld diende te hebben, was de *aangewezen formatie voor de infanterie* door alle tijden heen *lineair*.
Dank zij de mogelijkheid tot het afgeven van vuur, gepaard aan het vermogen zich onder gevechtsomstandigheden — zij het beperkt — te kunnen verplaatsen, was de *infanterie bij uitstek geschikt voor de bindende functie*. Zonder een dergelijke binding is het niet mogelijk te komen tot een economisch gebruik van krachten, is de vorming van een zwaartepunt met de daar aan te wenden concentratie der middelen onmogelijk, is de volledige uitbuiting van een succes niet haalbaar, zijn geheimhouding, verrassing, beveiliging en initiatief moeilijk te verwezenlijken, kortom, is het *uitgesloten de grondbeginselen van de oorlogvoering op verantwoorde wijze in acht te nemen*. Met andere woorden: *de bindende functie is een noodzakelijke voorwaarde voor het welslagen van iedere militaire operatie*.
De *cavalerie* daarentegen beschikt juist wel over de eigenschappen die de infanterie mist: *massa en arbeidsvermogen van beweging*. Reeds in de tijd waarin de ruiterij het stootvermogen tot gelding bracht, benutte zij die eigenschappen door op te treden in een *compacte colonneformatie*. In wezen veranderde daarin niets toen de tank de rol van het paard kwam overnemen . . . behalve daar waar men de tank zag als een welkome aanvulling van het infanteristische vuurvermogen, als een gepantserd vuurwapen in een vervoermiddel waarin het met de infanterie-in-de-stootfunctie mee in de aanval zou kunnen gaan!

Uit deze schets van een mogelijke benadering — en veel meer dan een schets kan het uiteraard in dit korte bestek ook niet zijn — moge blijken dat infanterie en cavalerie elkaar níét naar de kroon steken doordat zij beide de hoofdrol voor zich zelf zouden willen opeisen. Zij zijn dan ook *geen rivalen,* maar veeleer elkaars *onmisbare complementen:* de *manoeuvre van de een is ondenkbaar zonder de binding die de ander verzekert,* en de binding zou weer zinloos zijn en simpel te doorbreken als niet terzelfder tijd 's vijands reserves werden opgeëist door de krachtige stoot van het „breekijzer".

Het is betreurenswaard dat de werkelijke functies van de infanterie enerzijds en de cavalerie anderzijds zo vaak maar nauwelijks worden beseft. Dat leidt ertoe dat men de infanterie, weliswaar vervoerbaar in gepantserde personeelsvoertuigen naar, in en soms zelf door het gevecht, over één kam gaat scheren met de cavalerie in de échte tanks; dat men de infanterie gaat zien *in de cavalerierol*. De noodlottige *consequentie* daarvan zou slechts deze kunnen zijn *dat er niemand meer is voor de bindende taak*. Die consequentie zou stellig niet minder rampzalige gevolgen hebben dan destijds voor de strijdende mens zijn voortgevloeid uit het gebruiken van de *infanterie in de stootfunctie* in de Eerste Wereldoorlog, toen er *naar waarheid niemand meer was voor de brekende taak!*
Een analoge *misvatting* is het evenzeer indien men de tank te zeer opscheept met de, in werkelijkheid *specifiek infanteristische, vuurkrachtrol*. Men dient te bedenken dat men daarmee de kinetische energie in feite vastlegt in een *vrijwel statisch patroon* waarin het *specifiek cavaleristische stootvermogen* niet tot zijn recht zal kunnen komen. In het bijzonder geldt dat wel — ongeacht anders luidende doctrines — voor het *te* sterk op tanks baseren van de antitankverdediging: de „lineaire vuurkrachtopstelling" behoort voor het opvangen, afzwakken en zo mogelijk geheel vernietigen van de vijandelijke „stootkrachtcolonne" te kunnen beschikken over een *éígen arsenaal aan antitankwapens*. Boven en behalve dat organieke arsenaal kan een welkome bijdrage worden geleverd door elders nog niet benodigde eigen tanks, maar het is onjuist die „op te souperen" voordat zij aan hun werkelijke, beslissende taken toekomen.

Summa summarum: het stellen van de vraag „Aan wie de hoofdrol?" kan zeer wel duiden op een gebrekkig inzicht in de ware taakverdeling zoals die op het gevechtsveld behoort te worden nagestreefd. Daarmee wil geenszins zijn gezegd dat het de beide auteurs, in aanhef dezes vermeld, aan het vereiste inzicht zou mankeren maar wel, dat er helaas maar al te vaak wordt geëxtrapoleerd uit de historie zonder de zekerheid dat een dergelijke, naar de toekomst doorgetrokken, lijn ook inderdaad op het juiste punt zal uitkomen.

Er is geen reden aan te nemen dat de grondbeginselen van de oorlogvoering binnen afzienbare tijd van onwaarde zullen worden. Bij onverkorte geldigheid van die beginselen zal ieder gevecht moeten worden gevoerd met *het vuurkrachtelement in een overwegend bindende rol,* en *het*

stootvermogen in een hoofdzakelijk brekende dan wel omvattende rol. Indien men dááruit dan zou willen afleiden welke de hoofdrol is en welke de nevenrol, zal het duidelijk zijn dat zulks afhangt van het *doel* dat men in zijn strategie c.q. in zijn tactiek met een bepaald gevecht of reeks van gevechten nastreeft.

Vervaging van de grenzen tussen het vuurkracht-element en het stootkrachtwapen houdt het *risico* in dat er op het kritieke moment over een van beide niet zal kunnen worden beschikt; de historie kent vele voorbeelden van de ellende die daaruit kan resulteren.

Het gaat geenszins om de uitspraak of het nu de cavalerie is of de infanterie die de primus behoort te zijn. *Waar het werkelijk om gaat, is dat men erkent dat die beide, en alle andere wapens en dienstvakken, elkaars onmisbare complementen zijn bij de vervulling van taken waartegen zij afzonderlijk nooit zouden zijn opgewassen.*